

הקדמה לנושא הרכבל

פרויקט הרכבל לכותל/ עיר דוד מתוכנן, כביכול, כדי להקל על מצוקת התנועה והחנייה בכותל וכדרך אגב, כאטרקציה תיירותית.

חוות דעת של מתכנני תנועה ושל מדריכי תיירים מצביעים בבירור על כך שלתנועה קיימות חלופות טובות יותר ולתיירות (ודאי של קבוצות), הרכבל לא יסייע בהדבר ולמעשה לא ישמש אותה.

לדבר על תוספת אטרקציות לירושלים, זו ודאי אמירה ריקה - האם ירושלים, שהיא האטרקציה ובגללה מגיעים אליה, זקוקה לעוד אטרקציות?

אלא שבנושאים אלה יעסקו אחרים.

ענייננו הוא הערך הפגיעה החמורה של הפרויקט בערך התרבותי הגבוה של כל תוואי הרכבל - תחנת הרכבת העות'מאנית, 'גבעת התנ"ך', גיא בן הינום, הר ציון, חומות ירושלים, המקומות הקדושים, עיר דוד.

להלן ניתוח שמתבסס הן על המקורות, מהתנ"ך ואילך, דרך חקיקה, תכניות מתאר, התוספת הרביעית לחוק התכנון והבניה. חלק מהחומר בא להדגיש את החשיבות שנותנים כל המקורות לאזור בו אמור לעבור הרכבל וחלקו בדרישות מקצועיות, שלא מולאו ואשר חובה למלא אותן בטרם ימשיך דיון בפרוייקט.

אין ספק שלתוואי הרכבל, הן לחלל ולחזות והן למיקום העמודים והתחנות, משמעות תרבותית גבוהה. כפי שנראה, החלל, ה'תלת מימד' קבל הגדרה וחשיבות גם בתכניות ובהגדרות סטטוטוריות. לכל המובא להלן, ראוי להוסיף שמדינת ישראל ראתה את החשיבות הגבוהה של אתר הר-ציון והכלילה אותו ברשימה טנטטיבית של המדינה להכרזת אתרי מורשת עולמית. האתר אף הוגש לאונסקו כהרחבה של הכרזת העיר העתיקה (לבקשת ירדן) ונמשך ע"י ישראל, רק בגלל טענות של משלחות ערב ושל הפלשתינאים. עכשיו אנחנו מגיעים ובמו ידינו פוגעים בערך של האתר, שבגינו רצינו שיוכר ע"י אומות העולם כבעל ערך אוניברסאלי עליון, אתרת מורשת עולמי.

סיכום:

בעוד שיש לקוות שהחשיבות התרבותית של תוואי הרכבל וסביבתו, הן על הקרקע והן באוויר, אינה מוטלת בספק ע"י אף אחד - נראה שיש מי שחושב שהנזק הצפוי לערך התרבותי איננו קיים או מועט. עד כדי כך נראה שהפגיעה לא מובנת (או מוסתרת) ע"י יוזמי התכנית, שהם מנמקים, דרך יועץ תנועה, את הבחירה בחלופה זו, על פני הטובות ממנה למטרות תנועה וחנייה, בטעון שביצועה מהיר וזול יותר.

רבותי, מדובר בירושלים, בעיר העתיקה, בגיא בן הינום והר ציון. האם אין גבול לציניות ולגסות הרוח כאשר הנימוק לבחירה בחלופה הפחות טובה והפוגעת, הוא שהיא מהירה וזולה יותר לביצוע?

אין בכלל ספק שהמימד השלישי, החלל שמעל השטח בו יעבור הרכבל ייפגע. אין בכלל ספק שהמבטים אל ומהאתרים החשובים ייפגעו. מקום שעלינו לשמור עליו במידת האוטנטיות והשלמות המירביים האפשריים, במגבלות השימושים החדשים וחיי יום-יום - עומד לאבד עוד מהאוטנטיות והשלמות שלו ע"י יוזמה זו.

לא יסייעו למתכננים וליזמים הדמיות שמסתירות את הרכבל וחלקיו, כי כמיטב יכולתם של אדריכלים ומכיני הדמיות, מציגים אותם ממרחקים ומזוויות לא רלבנטיים.

תראו לנו הדמיה של אזור של אחד מעמודי הרכבל, אולי בלבו של הר ציון? תראו לנו את המבטים מלמטה, ממי שחי מתחם או עובר מתחת, תנו לנו מבטים מקרוב, על רקע חומות העיר העתיקה. כל אלה יהפכו לבלתי נסבלים למי שהמורשת התרבותית, המראה שלה והתחושה סביבה חשובים להם.

לכל אלה גם נוספת קומה לבניין שמעל החפירות מול החומה, בגין תחנה סופית של הרכבל. הבניין שוועדות התכנון הצליחו להנמיך אותו ולהצניע אותו, לאחר מאבק שהגיע עד המועצה הארצית לתכנון, יצמח עכשיו לטובת מיזם מיותר ופוגעני.

אני פונים לוועדה להעמיד את החשובים הנצחית של המקום, בשל הצטברות של ערכים תרבותיים ונופיים, אל מול אינטרסים של רגע, אינטרסים ברי חלוף וכאלה שיש להם חלופות טובות בהרבה. חלופות שגם ימלאו את מטרות התכנית, דהיינו הקלה על החנייה והתחבורה בסביבות שער האשפות וגם יסייעו לשמור על הנכסים התרבותיים האלה שאין להם אח ורע.